

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΙΟΥΝΙΟΥ, 1863.

ΤΟΜΟΣ ΙΔ΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 318.

Π Ε Ρ Ι

ΤΗΣ ΣΑΝΣΚΡΙΤΙΚΗΣ ΛΕΞΕΩΣ ΤΑΠ.

Κύριε Συντάκτα!

Ἡ ἀκόλουθος παραβολή τοῦ ῥήματος τῆς Σανσκρίτης **ताप**, καίω, πρὸς τὰ ὅμοια ῥήματα ξένων γλωσσῶν, πιθανὸν νὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς πολλοὺς ἀναγνώστας τοῦ ὠφελιμωτάτου περιοδικοῦ σας.

ताप **ताप**.

Ἴδου πῶς ἐρμηνεύει τὸ Σανσκριτικὸν τοῦτο ῥήμα ὁ Westergaard-(Radices L. Sanscritae 1841). 1. urere, calefacere, torrere, δηλ. καίω, θερμαίνω, φρύγω· καὶ μεταφρ. cruciare, angere, δηλ. βασανίζω, ἀγγω.

Πληρέστερος εἶναι ὁ Bopp, (Glossarium Sanscritum 1847) **ताप**, calefacere, urere, θερμαίνω καίω, καὶ μεταφρ. dolore afficere, vexare, λυποῦμαι ταλαιπωροῦμαι, cruciare, vexare, βασανίζω, ταλαιπωρῶ, Se ipsum castigare, corpus suum vexare, ἐμαυτὸν βασανίζω, τὸ σῶμά μου ταλαιπωρῶ.

Ὁ Wilson (Dictionary in Sanscrit and English 1832) λέγει τὰ ἑξῆς: **ताप**, to heat or be hot, to burn; (hence figuratively) to suffer mental or bodily pain. To have pre-eminent or super human power.—To bear or inflict pain, anguish, heat, distress, etc. To be sorrowful, to repent. δηλ. θερμαίνω, ἢ εἶμαι θερμὸς, καίω—ὅθεν μεταφορικῶς ὑποφέρω ψυχικὸν ἢ σωματικὸν πόνον. Ἐχω ἐξοχον, ἢ ὑπεράνθρωπον δύναμιν. Ὑποφέρω ἢ προξενῶ πόνον, στενοχωρίαν, θέρμην, ταλαιπωρίαν κτλ. Λυποῦμαι, μετανοῶ.

Ἐρχομαι τέλος εἰς τὸ Sanskrit Wörterbuch—τῶν Otto Böhlingk καὶ Rudolph Roth. St-Petersburg 1859. Ἴδου ὅσα περὶ τῆς σημασίας τῆς λέξεως ταύτης, ἔγραψαν οἱ συγγραφεῖς οὗτοι: **ताप**—Wärme von sich geben, warm sein, scheinen (von der Sonne)—2 Erwärmen, erhitzen, ghühend machen: bescheinen (von der Sonne)—Schmerz empfinden, leiden Schmerzen, quälen, peinigen, betrüben, beschädigen. δηλ. θερμαίνω ἀφ' ἑαυτοῦ, εἶμαι θερμὸς, λάμπω, (ἀπὸ τὸν ἥλιον). 2 θερμαίνω, καίω, πυρακτόνω, λάμπω (ἀπὸ τὸν ἥλιον), ταλαιπωροῦμαι, θλίβομαι, ταλαιπωρῶ, βασανίζω, στενοχωροῦμαι, βλάπτω.

Ἐκ τῶν πολλῶν τούτων ἐρμηνειῶν, δύο κυρίως εἶναι, αἵτινες ἐπισύρουν τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώ-

στου. Πρώτη, καίω, θερμαίνω, δευτέρα, ταλαιπωροῦμαι, βασανίζομαι. Ἀμφοτέρας ταύτας, παρακαλῶ τὸν ἀναγνώστην νὰ ἔχη κατὰ νοῦν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐπομένων.

Πρὶν ἀναζητήσω τὴν λέξιν ταύτην εἰς τὴν ἡμετέραν ἑλληνικὴν, καλὸν εἶναι νὰ ζητήσωμεν αὐτὴν, εἰς τὰς συγγενεῖς διαλέκτους. Τοιοῦτοτρόπως βαδίζοντες, καλῆτερα θὰ σαφηνίζωμεν τὴν συγγένειαν πολλῶν λέξεων, καὶ καλῆτερα θὰ ἐννοήσωμεν αὐτὴν ὅσοι τοῦλάχιστον εἴμεθα ἄπειροι τοιοῦτων μελετῶν.

Τὴν αὐτὴν ρίζαν ἐφύλαξεν ἡ ἀρχαία γλῶσσα τῶν Περσῶν ἡ Ζένδ—*tar*—κατὰ τὸν Bopp, ἔχει τὴν αὐτὴν σημασίαν τῆς Σανσκριτικῆς—*lucere*—*urere*, *venare*— δηλ. λάμπω, καίω, βασανίζω· ἔχει καὶ τὸ ἐπίθετον *tafnu*—*urens*—καίων. Συγγενεῖς μετὰ τοῦ Σανσκριτικοῦ ἐπιθέτου *tapanas*, πᾶς ὁ θερμαίνων ἢ φλογίζων. Τῆς γλῶσσης ταύτης ὀλίγιστα συγγράμματα διεδώθησαν, διὸ καὶ ὀλίγας τοιαύτας λέξεις ἔχει. Ἀρκεῖ νὰ μάθωμεν, ὅτι τὴν ἐφύλαξεν ἀναλλοίωτον.

Πλουσιωτέρα εἰς λέξεις τοιαύτας εἶναι ἡ Περσική.

Ἀπαντῶμεν πρῶτον, τὴν ρίζαν **ت** tab, —

ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἡ Περσική ἐσχημάτισε δύο ῥήματα—*tabiden*, καὶ *taften*, ἀμφοτέρα σημαίνοντα καίω, θερμαίνω. Ἰδοὺ αἱ σημασίαι τῆς λέξεως *tab*· περίεργος καὶ λίαν διδακτικὴ εἶναι ἡ παραβολή, πρὸς τὰς ἀνω ἐρμηνείας τῆς Σανσκριτικῆς *tar*. Τὰς ἐρμηνείας ταύτας ἀντιγράφω ἀπὸ τοῦ *Vullers Lexicon Persico-Latinum Etymologicum* 1855. *Tab*, *Splendor*, *nitor cuiusvis rei lucentis, ut solis stellae, lucernae, etc.* *Ardor aestus*, λάμψις, στιλπνότης παντὸς πράγματος λάμποντος, ὡς τοῦ ἡλίου, ἀστρου, λαμπάδος κτλ. *Θέρμη*, καῦσις.—*Res quaevis lucida, ardens*. Πᾶν πρᾶγμα λάμπον, καῖον. *Inde ferrum ardens* ὅθεν σίδηρος πυρακτούμενος.—*potestas, Potentia*, δύναμις ἰσχύς.—*Rotatio, tortus, curvatura, funis comae*. δηλ. κυκλοφορία, στροφή, κυρτότης, σχοινίον, κόμη—*Afflictio, dolor, formina*, θλίψις, πόνος, πόνοι τῶν ἐντέρων.

Ἀναφέρω καὶ τινὰς ἄλλας λέξεις Περσικὰς λίαν περιέργους, *tabkhané*.—*Domus, in qua sunt vapores et fornax*.—*Domus magna aestiva*, οἰκία, εἰς τὴν ὁποῖαν εἶναι ἄτμοι καὶ κάμινος.—*Οἰκία μεγάλη θερινή*.—*Tabestan*, θέρος, ὁ καιρὸς τῆς θέρμης.—*Tabish*—*splendor, lux*, λαμπρότης, φῶς.—*Tabetnagan*. Ὅπου λοιπὸν ἀπαντῶμεν τὴν λέξιν *tab*, εἰς τὴν Περσικὴν γλῶσσαν, δὲν ἀπατώμεθα ἐρμηνεύοντες αὐτὴν διὰ τῆς ἡμετέρας, φῶς, πῦρ. Περιττὸν ν' ἀναφέρω τὰς πολυαρίθμους λέξεις αὐτάς, παγκοίτους εἰς τὴν γλῶσσαν ταύτην.

Ἐκ τῶν ἀνω καὶ ἐκ τῆς διεξοδικῆς ἐρμηνείας τῆς

Tab, ἔχομεν τὴν αὐτὴν σημασίαν τῆς Σανσκριτικῆς (1) —καίω, θλίβω.

ἔχομεν, καὶ τινὰς ἄλλας λέξεις Περσικὰς, σαφηνίζούσας τινὰς τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν. Ταύτας ἐν συντόμῳ ἀναφέρω. *H. teb*,—*febris*—*austus febrilis*—*πυρετός*—*θέρμη πυρετώδης*—*teb zede febril correptus*, κρατούμενος ἀπὸ πυρετῶν—*Tapas* (Σ. *tapas*) *castigatio, cruciatus corporis, qui fit minimum edendo et dormiendo castimonia, devotio*, δηλ. σωφρονισμὸς, βασανισμὸς τοῦ σώματος, γινόμενος ἀπὸ ὀλίγην τροφήν, καὶ ὀλίγον ὕπνον· ἀγνότης, εὐλάβεια. Τὰς αὐτάς ἐρμηνείας δίδουν οἱ Ἴνδοι τῆς λέξεως τῶν *tapas*.

Τὴν λέξιν *tab* ἀνευρίσκομεν καὶ εἰς τὰς κοινὰς Περσικὰς *mah*—*tab*, (*mah*—σελήνη) λάμψις τῆς σελήνης *af*—*tab*, (*af* ἡλιος) λάμψις τοῦ ἡλίου.

Ἀρκοῦν τὰ ὀλίγα ταῦτα νὰ καταδείξωσι τὴν συγγένειαν τῶν λέξεων τούτων, εἰς τὰς δύο διαλέκτους, τὴν Σανσκριτικὴν καὶ τὴν Περσικὴν.

Ἐρχομαι τώρα εἰς τὴν Λατινικὴν, ὅπου συχνότατα ἀπαντῶμεν τὴν ρίζαν ταύτην. Πρὶν ὅμως προῶ περαιτέρω λέγω, ὅτι πᾶσα γλῶσσα λαμβάνουσα νέαν λέξιν παρὰ γείτονος ἄλλης, σχηματίζει αὐτὴν κατ' ἴδιον τρόπον. Ἡ ἑλληνικὴ παρὰ τὸ τέφρα, ἐσχημάτισε τερρίζω, τερρώω, ῥήματα ὅπως ἑλληνικά. Μὴ περιμένει ὁ μελετῶν τὰ τοιαῦτα νὰ ἀνεύρη εἰς μίαν γλῶσσαν τ' αὐτὰ σχήματα τῆς ἄλλης. Ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχη ἡ ρίζα, καὶ τὰ μετατρέπομενα σύμφωνα νὰ ἦναι συγγενῆ. Καθὼς ἡ τροπὴ τοῦ π εἰς φ, τοῦ Λατινικοῦ *b* εἰς *β*, τοῦ τ εἰς θ, κτλ.

Ἡ Λατινικὴ μεταχειρίζεται κατακόρως τὴν ρίζαν ταύτην τὴν Σανσκριτικὴν. *Tepeo*, καὶ *Tepesco*, θερμαίνομαι, χλιαίνομαι. *Cor tepens amore*, δηλ. Καρδία θερμὴ ἀπὸ ἐρωτᾶ. *Tepidus* θερμὸς, χλιαρὸς, εἶναι ἀπαράλλακτον τὸ Σανσκριτικὸν ἐπίθετον, *tapitas* θερμὸς, καίόμενος. *Cubiculum hieme tepidissimum*, δωμάτιον θερμώτατον τὸν χειμῶνα. *Tepido*, εἶναι ἄλλο ῥῆμα μεταβατικόν, θερμαίνω, ζεσταίνω, ὅθεν καὶ *tepidarium*, τοῦ Βιτρούβιου, δωμάτιον θερμὸν λουτροῦ. Ὁ Βιτρούβιος, διακρίνει τὸ *tepidarium*, ἀπὸ τὸ *caldarium*, λέγων—*unum caldarium, alterum tepidarium, tertium frigidarium, et ita collocanda, uti ex tepidario in caldarium* κτλ. (*Vitr. Cap. 10*). Ταύτην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως *χλιαρὸς* ἐφύλαξαν καὶ αἱ Λα-

(1) Ἡ τουρκικὴ λέξις *ishai*, φέρετρον, σημειούμενη εἰς τινὰ λεξικά ὡς ἀραβικὴ, εἰς ἄλλα δὲ ὡς Περσικὴ, μὲ φαίνεται Περσικὴ, ἔχουσα τὴν παραγωγὴν τῆς ἐκ τοῦ *tab*,—θερμαίνω, καίω, ἐνταφιάζω. Εἶναι ἄρα συγγενῆς ταύτης, καὶ ἡ τουρκικὴ *tabie*, καννονοστογία; Πρὸς τοῦτους καὶ ἡ τουρκικὴ *tar-mak*—προσκυνῶ, λατρεύω,—λειψανα τῆς πυρολατρείας τῶν ἀρχαίων.

τινικαὶ διάλεκτοι, ἤτοι ἡ Γαλλικὴ, Ἰταλικὴ, κτλ. Ἐχομεν προσέτι *teror*, χλιαίνω, καὶ ἐκ ταύτης *teroro*, χλιαίνω, *terorus*, θερμὸς, *tepefacio* χλιαίνω, καθὼς τοῦ *Κικέρωνος*, *Sol tepefaciat*.

Σημειῶνω εἰς τὴν σειράν ταύτην τῶν Λατινικῶν λέξεων, λέξιν ἄλλην λίαν περιέργου, τῆς ὁποίας ἡ ἐτυμολογία μὲ φαίνεται ὅτι ἀσαφῶς ἐξηγεῖται, ἢ μᾶλλον παράγεται εἰς τὰ Λεξικά.

Ἡ λέξις αὕτη εἶναι ἡ κοινὴ *tabes*, γνωστὴ εἰς τοὺς ἰατρούς. Συγγενὲς εἶναι καὶ τὸ ῥῆμα *tabeo*, *tabesco*, τήκομαι, μαραίνομαι καὶ *tabidus* ὁ βαθμῆδὸν μαραίνόμενος. *Tabum*, ἔχει τὴν αὐτὴν σημασίαν τῆς *tabes*. Ἰδοὺ τῶν Λατινικῶν Λεξικῶν ἡ ἐρμηνεία τῆς λέξεως ταύτης. *Tabes*—(*tabeo*) βαθμιαῖος μαρασμὸς παντὸς πράγματος ἢ σώματος, διὰ τήξεως, σήψεως, νόσου κτλ. Ἐμπορεῖ νὰ ἐρμηνευθῇ τήξις, φθορὰ, σήψις, μαρασμὸς, κτλ. Τὴν λέξιν ταύτην ἀναφέρω εἰς τὸ Σανσκριτικὸν ῥῆμα *tap*, καὶ εἰς τὴν γνωστὴν λέξιν *tapas*, σημαίνουσαν θέρμην, καὶ τὸν μαρασμὸν τοῦ σώματος, προξενούμενον ἀπὸ πολυήμερον ἀσιτίαν καὶ ἀϋπνίαν, γινομένην πρὸς χάριν τῶν Ἰνδικῶν θεῶν. Ἐσήμαινε καὶ μαρασμὸν, καὶ τὴν φθορὰν τὴν προξενουμένην ἀπὸ φλόγα καὶ καύσιν. Ἐνεκα τῶν πολλῶν τούτων βρασάνων, ἡ λέξις *tapas*, παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς, ἐσήμαινε τὸν ἀσκητὴν καὶ ἐρημίτην. Ἡ Λατινικὴ ἔχει τὴν αὐτὴν σημασίαν, τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ λέξις αὕτη καὶ εἰς τὴν Περσικὴν. Ζέστη, μαρασμὸς, πόνος. Ὄθεν *tabes*, εἶναι ὁ σωματικὸς μαρασμὸς προξενούμενος ἀπὸ πυρετὸν (*tap*, *tab*) ὁ ἡμέτερος ἐκτικὸς πυρετός. Οἱ ἰατροὶ οἱ Λατῖνοι, λέγουσιν *tabes pulmonica*, *coeliaca*, *mesenterica*. Φρονῶ ὅτι ἡ συνήθης ἐτυμολογία τῆς λέξεως ταύτης, παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς τήκω, εἶναι ἐσφαλμένη.

Ἐπειδὴ οἱ πλείοτεροι ἀναγνώσται εἶναι ἄμοιροι τοιούτων μελετῶν, συστήνω εἰς τοὺς ἐρευνῶντας τὰ τοιαῦτα νὰ ἐνθυμῶνται ὅτι πᾶσα ῥηματικὴ πρωτότυπος ῥίζα ἔχει μίαν καὶ μόνην σημασίαν. Ἐπειδὴ δὲ πολλάκις δὲν ἀναφάνεται εἰς τὰ λεξικά, ὁ ἀναγνώστης ἀνάγκη νὰ τὴν μάθῃ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως συγγραφέων καὶ τῆς παραβολῆς συγγενῶν λέξεων. Αἱ σχέσεις αἱ ὁραταὶ τοῦ ὕλικου κόσμου ἐγέννησαν τὰ ῥήματα, διὰ τῶν ῥημάτων διερμηνεύθησαν μετέπειτα αἱ σχέσεις τοῦ νοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μετὰ τοῦ ὁρατοῦ κόσμου. Αὗται εἶναι αἱ λεγόμεναι μεταφορικαὶ σημασίαι τῶν ῥημάτων, καὶ αἱ ἀντιφατικαὶ ἐρμηνεῖαι τῶν λεξικογράφων ἐκ τούτων ὡσεπιτοπολὺ πηγάζουν. Ὄταν π. χ. εἰς τὰ λεξικά εὐρίσκῃ τις τὰ παράγωγα τοῦ ῥήματος *tap*, καίω, σημαίνοντα, ὀρροσίζω, παγόνω, ἐκπλήττεται. Πᾶν τὸ κλιόμενον φθείρεται καὶ ξηραίνεται· ὄθεν ἐπὶ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς ἐφαρμοζόμενον τὸ ῥῆμα, ἐννοεῖ ὅτι

τὰ πάθη ἐμαράνθησαν, ἐκρύωσαν. Πᾶν ἐμψυχον κλιόμενον, ἢ ὑπερβολικὰ θερμαινόμενον πονεῖ· ὄθεν *tap*, πονῶ, νοσῶ, καὶ ἐκ τούτου ἡ σημασία τῆς Περσικῆς *tab*, πόνοι, στρόφοι τῶν ἐντέρων, καὶ *tabes* τῶν Ῥωμαίων, φθορὰ προξενουμένη παρὰ τοῦ πυρὸς, πυρετοῦ. Ὄθεν πάλιν ἀπὸ τὸ πονῶ ἐγὼ, προέρχεται τὸ προξενῶ πόνους εἰς ἄλλον, βασανίζω, στρέφω μὲ βίαν, *torquere* τῶν Ῥωμαίων, *tormina*, πόνοι τῶν ἐντέρων. Ἐκ τούτου καὶ ἡ γνωστὴ Περσικὴ *tab*, σημαίνει ὄχι μόνον καίω, ἀλλὰ στρέφω μὲ βίαν, πόνον, καὶ ἐπομένως σχοινίον καὶ κλωστήν, διότι ταῦτα στρέφονται (1). Εἰς ἡμᾶς, καίω, σημαίνει μεταφορικῶς πονῶ· π. χ. Ἐκαυσε τὴν καρδίαν της, πόσον μ' ἔκαυσε· καὶ ἡ δημώδης φράσις, ἡ καίμενη, ἡ πονεμένη.

Ἡ Γαλλικὴ λέγει *tiède*—χλιαρὸς, ἢ κατὰ τὰ λεξικά *qui est entre le chaud et le froid*, *tièdeur*, χλιαρότης. Ἐκ τοῦ ῥήματος τούτου ἐσχημάτισαν ἄλλο, τὸ *attiédir*, χλιαίνω ὅ,τι ἦτο θερμὸν. *Tiédir*, ἐξ ἄλλου μέρους σημαίνει, χλιαίνω ὅ,τι ἦτο ψυχρὸν.

Ἡ Ἰταλικὴ, ἔχει τὰς αὐτὰς σημασίας τῆς Λατινικῆς—*tepido*, *tepidersa*, κτλ. χλιαίνω—Τὰς αὐτὰς σημασίας ἔχει καὶ ἡ Ἀγγλικὴ *tepid*, χλιαρὸς.

Ἐκ τῆς Σανσκριτικῆς *tap* παράγει ὁ *Bopp* τὴν Λατινικὴν *tempus*, *ad hanc radicem etiam traxerim* (Lat.) *tempus*, *quod primitive fervidum anni tempus significaverit, deinde tempus in universonum* κτλ. δηλ. εἰς τὴν ῥίζαν ταύτην ἀνάγω τὴν Λατ. *tempus* (καιρὸς), ἡ ὁποία τὸ πάλαι ἐσήμαινε τὴν θερμὴν ὥραν τοῦ ἔτους, ἔπειτα τὸν καιρὸν γενικῶς.

Ἡ Σλαβονικὴ ἔχει *Tépl'* καὶ *téplin* θερμὸς, *teplosná* θερμότης, *teplyéu*, θερμαίνομαι καὶ ἄλλο ῥῆμα *topliú*, τήκω, λύω, ἀπαραλλάκτως καθὼς ἡ σημασία τῆς Λατινικῆς *tabes* καὶ *tabum*, τὰ ἑποῖα ἀνωτέρω ἀνέφερα.

Πιθανὸν νὰ μ' ἐβαρύνθη ὁ ἀναγνώστης σαφηνίζοντα τὰ ξένα. Κάλλιον ἐννοεῖ τὴν ἐρμηνείαν τῶν ἡμετέραν λέξεων· ἐκ τῆς παραβολῆς ταύτης κάλλιον πείθεται περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ἄνω ἐρμηνειῶν, ὅταν διὰ μιᾶς παραβάλλῃ τὴν συγγένειαν τῆς περιέργου ταύτης λέξεως εὐρισκομένης εἰς τόσα ἔθνη, πρὸ αἰώνων χωρισθέντα ἀπ' ἀλλήλων. Δὲν ἀνέφερα ἄλλων διαλέκτων ἐρμηνείας, διὰ νὰ μὴν φανῶ καὶ περιτολόγος.

Ἐρχομαι λοιπὸν εἰς τὰ ἡμέτερα, διότι μᾶς ἐνδιαφέρουν πλείοτερα τῶν ξένων, καὶ διότι ἡ ἐρμηνεία τῆς ῥίζης ταύτης σαφηνίζει λέξεις τινάς, αἵτινες διὰ τοιαύτης μελέτης καλλήτερον ἐννοοῦνται. Πρὸς τού-

(1) Οἱ Ἀσιγγανοὶ *tap*, ἐκ τοῦ Περσικοῦ *tab*, λέγουσιν τὴν κλωστήν.

τοῖς μᾶς ἐνθυμίζει καὶ ἔθιμά τινα, λησμονηθέντα ἀπὸ τοῦ πατέρα μας.

Ἡ Σανσκριτικὴ ρίζα Tap, εὐρίσκεται κατὰ τὴν μαρτυρίαν ὅλων τῶν λογίων εἰς τὴν Ἑλληνικὴν.—Θάπ-τω (Τάπτω). Ἴδου τῶν Δεξικογράφων αἱ ἐρμηνεῖαι

(Κοῦμας) Θάπτω (1) — ἐνταφιάζω τὸν νεκρὸν κατ' ἀρχὰς τοὺς ἑκαίαν. (Βυζάντιος) Θάπτω — Βάλλω εἰς τὸν τάφον νεκρὸν, ἐνταφιάζω. (N. Theil. Diction. d' Homère) Θάπτω—Ensevelir un corps mort, c. a. d. 1° le bruler,—2° enterrer les ossements recueillis, les déposer dans la tombe.

Εἶναι γνωστὸν εἰς τοὺς μελετήσαντας τὴν ἀρχαίαν καὶ νέαν ἱστορίαν τῶν Ἰνδῶν, ὅτι τὸ πάλαι ἑκαίαν τοὺς νεκροὺς των, καὶ μετὰ τῶν πτωμάτων συνεκρίοντο καὶ αἱ ἐπιζῶσαι σύζυγοι. Τῶν καιομένων συζύγων τοὺς πόνους καὶ τὰς οἰμωγὰς, ἐκώφεναν αἱ σάλπιγγες καὶ τὰ τύμπανα τῶν παρευρισκομένων. Τὴν συνήθειαν ταύτην, μέχρι σήμερον κοινὴν εἰς μέρη τινὰ τῆς Ἰνδίας, ζητεῖ νὰ ἐμποδίσῃ ἡ Ἀγγλικὴ Ἀρχή. Ἐκ τῆς συνηθείας ταύτης προήλθεν ἡ σημασία τῆς Ἰνδικῆς λέξεως (tap κείω), Θάπτω τὸν νεκρὸν.

Ὁ Ὅμηρος, τὸν ὁποῖον συχνὰ θέλω ἀναφέρει, σαφέστατα μεταχειρίζεται τὴν λέξιν ἀντὶ καίειν. Δηγεῖται εἰς τὴν Ὀδύσσειαν ὅτι ἔστειλεν ὁ Ὀδυσσεὺς ἑταίρους νὰ φέρωσι τὸ νεκρὸν σῶμα τοῦ Ἐλπήνορος.

Φοιτροὺς δ' αἴψα ταμόντες, εἴθ' ἀκροτάτῃ προέχ' ἀκτὴ
Θάπτομεν ἀχνόμενοι, θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέοντες.

Αὐτὰρ ἐπεὶ νεκρὸς τ' ἐκάη, καὶ τεύχεα νεκροῦ, κτλ.

M. στιχ. 10.

Ὁ Clarke (Homeri Odyssea Græce et Latine 1815) μεταφράζει — θάπτομεν ἀχνόμενοι — sepe- liehamus dolentes· διότι δὲν ἐνόησε τὴν σημασίαν τῆς λέξεως· ἔπρεπε νὰ γράψῃ cremamus dolentes. Εἰς τὸ αὐτὸ λάθος πίπτει καὶ ὁ Voss (Homeri Odyssee übersetzt von Johann Heinrich Voss, Wien, 1816) μεταφράζων τὸ θάπτομεν bestatteten—(Γαλλ. enterrer, ensevelir). Ἡ ἀληθὴς σημασία τῆς λέξεως ἐδῶ, εἶναι καίομεν, καθὼς ὁ Ὅμηρος ὁ ἴδιος τὸ ἐννοεῖ, λέγων εἰς τὸν ἀκόλουθον στίχον « Αὐτὰρ ἐπεὶ νεκρὸς τ' ἐκάη. »

Τὴν αὐτὴν σημασίαν ἔχει τὸ ῥῆμα τοῦτο καὶ εἰς τὴν Ἰλιάδα Φ. 322.

Αὐτοῦ οἱ καὶ σῆμα τετεύχεται, οὐδὲ τι μιν χρεώ
Ἔσται τυμβοχοῆς, ὅτε μιν θάπτωσιν Ἀχαιοί.

Εἰς ἄλλα μέρη τῶν ποιημάτων του ὁ Ὅμηρος

(1) Λαλῶν ἡμέραν τινα μετὰ τοῦ καλοῦ μου φίλου Κ. Λύγουστίνου Κ. Ἀγελάστου, ἔμαθα ὅτι εἰς τὴν δημόδιον γλῶσσαν τῶν μεσημβρινῶν Γάλλων (Langue provençale) tapra, σημαίνει θάπτω. Ἡ Γαλλικὴ ἐλησμόνησε τὴν λέξιν ταύτην, μεταχειριζομένη τὸ enterrer, ensevelir.

μεταχειρίζεται τὸ ῥῆμα, καθὼς οἱ μετέπειτα Ἕλλη- νες. Χάνω νεκρὸν εἰς τὴν γῆν. Ἐνταφιάζω — λατ. Sepelio—γαλλ. enterrer καθὼς,

Πρώτη δὲ ψυχὴ Ἐλπήνορος ἦλθεν ἑταίρου

Ὁ γὰρ πῶ ἐτέθαπτο ὑπὸ χθονὸς εὐρουδείης.

Ὅδ. Α. 52.

Περίεργος εἶναι τῆς λέξεως ταύτης ἡ Ὀμηρικὴ, ἢ μᾶλλον Σανσκριτικὴ σημασία. Μανθάνομεν ὅτι ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Ὁμήρου οἱ Ἕλληνες ἑκαίαν τοὺς νεκροὺς των· ἀπὸ τὸν ἀναζητοῦντα τοὺς πρώτους πατέρας τῶν Ἑλλήνων, τὸ ἔθος τοῦτο κοινὸν τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἰνδῶν, δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῇ.

Ἡ μετοχὴ τῆς Σανσκριτικῆς ρίζης tap, εἶναι tap- las — θερμὸς, φλογισμένος, κεκαυμένος. Ἐκ ταύτης ἡ Ἑλληνικὴ, θαπτὸς, καὶ μετὰ τοῦ ἀρνητικοῦ ἄ-θαπτος.—(ἰλ. X. 386).

Κεῖται πὰρ νήεσσι νέκος ἀκλαυστος ἄθαπτος.

Πάκτροκλος

Σῶμα γὰρ ἐν μεγάρῳ Κίρκης καταλείπομεν ἡμεῖς

Ἄκλαυστον καὶ ἄθαπτον,

Ὅδου. Α. 53.

Τὴν Σανσκριτικὴν λέξιν ataptas, ἐξηγεῖ ὁ Wilson. Cool, not heated, δροσερὸς, μὴ θερμανθείς. (1).

Ἐρχομαι τώρα εἰς ἐξήγησιν τινῶν λέξεων συγγενῶν τοῦ θάπτω. Τάφος εἶναι ἡ Σανσκ. tapus, (Wilson) Fire, the sun, πῦρ, ὁ ἥλιος. Διὰ τῆς λέξεως ταύτης ὠνόμαζαν οἱ Ἕλληνες τὸν ἐμπρησμὸν τῶν πτωμάτων, καὶ ἐπομένως τὸν τόπον ὅπου ἀκολούθως ἐνταφιάζαν τὰ πτώματα. Ἴδου ἡ ἐρμηνεία τοῦ Μεγάλου Ἐτυμολογικοῦ (Oxonii 1848). Τάφος, πρῶτὸ τὸ θήπω, τὸ ἐκπλήττομαι, ὁ δεύτερος ἀόριστος, ἔ-θαπον, καὶ ἐξ αὐτοῦ τάφος, ὅπου ἀποτίθεται τὰ λείψανα, ἢ παρὰ τὸ θῶ, οὐ παράγωγον θάπτω· καὶ τροπῇ τοῦ θ εἰς τὸ τ καὶ τοῦ π εἰς φ· περιττὸν γὰρ τὸ τ ἐν τῷ ῥήματι. Ἐτυμολογεῖται δὲ οἷον εἰ φλάθοπός τις ὢν, παρὰ τὸ φλῶν τοὺς τεθαμμένους, ἢ παρὰ τὸ ἐκεῖσε κεῖσθαι τὸν τεθναῶτα.» Ἡ ἐτυμολογία αὕτη εἶναι τοῦ λεξικοῦ τοῦ Ἰωάννου Ζωναρά. (Λειψία 1808). Τάφος κατὰ τὸν Φώτιον (Λειψία 1808) ἐλέγετο καὶ τὸ παρὰ τοῖς θύταις σημεῖον. Ἐλέγετο προσέτι καὶ τὸ περιδαιπνον.

Ἦτοι ὁ τὸν κτεῖνας δαίνυ τάφον Ἀργείοισιν

Ὅδ. Γ. 309.

Ὁ Σχολιαστὴς (εἰς τὸν Ἀπολ. Σοφιστ. Λεξικὸν Παρ. 1773) λέγει « Τάφον, τὸ περιδαιπνον τὸ ἐπὶ τοῖς τετελευτηκόσι παρασκευαζόμενον. Οἱ Κύπριοι καὶ τὸν φόνον τάφον καλοῦσι. » Τὸ περιδαιπνον τοῦτο εἶναι ἡ ἡμετέρα μακαρία. Ὁ Clarke μεταφράζει τὸ ἐκ τοῦ Ὁμήρου—dedit coenam sepulchra-

(1) Οἱ Ἀποίγανοι, γλῶσσαν τῆς Ἰνδίας λαλοῦντες, καλοῦσι τὸν ἄρτον—tatto, — ἐκ τοῦ tapras, — θερμὸς, ζεστός, ἐψημένος.

lem Argivis. — Τὴν αὐτὴν σημασίαν ἔχει καὶ τὸ ταρήϊον (Ὀδ. Β. 99) « Λαέρτη ἤρωϊ ταρήϊον. »

Εὐκόλως ἐννοεῖ ὁ ἀναγνώστης, ὅτι οἱ Ἕλληνες, παύσαντες νὰ καίωσι τὰ πτώματά των, ἐφύλαξαν τὸ ῥῆμα τοῦτο καίω (θάπ-τω) καὶ τὰ παράγωγά του, διὰ τὴν ἐναπόθεσιν τῶν πτωμάτων ἐντὸς τῆς γῆς, ὅθεν τάφος ἔγινε λάκκος. Ἐκ τούτου καὶ τὰ πολυπληθῆ ἀκόλουθα Ἑλληνικὰ ὀνόματα, τάφος (Μ. Ἔτυμ.) σημαίνει τὸ περὶ τὸ τοίχος ὄρυγμα.

Ἐκτοσθεν δὲ βαθεῖαν ὀρύξομεν ἐγγύθι τάφρον.

Ἰλ. Η. 341.

Μετὰ τῆς ἀπό, καὶ τοῦ αἶρω, τὸ κουφίζω, γίνεται ἀφαιρῶ. Ἐξ αὐτοῦ ἀφαιρῶ καὶ συγκοπῆ ἀφρος καὶ προσθέσει τοῦ τ τάφος· παρὰ τὸ ἀφαιρῆσθαι ἐξ αὐτοῦ τὸ χῶμα.

Ταφρῦσαι—σκάψαι, ὀρύξαι (Ι. Ζωναρᾶ Δ. Λειψία 1808.) Θάψαι—κατορύξαι. (Ἡσυχίου Λειψία 1792). Τέφρα εἶναι τὸ καιόμενον. Ἴδου τῶν Λεξικογράφων αἱ ἐρμηνεῖαι.

Τέφρα, παρὰ τὸ τύφω, τὸ καίω, ἡ κεκαυμένη σποδιά. (Μ. Ἔτυμ.)

Τέφραν καὶ σποδὸν λέγουσι Ἄττικοι (Φωτίου Λεξ. συναγωγή) Τέφρα (Σουτῆρας) ἡ κόνις. Τεφρῶσαι, καὶ παροιμίαι, « μὴ τὴν τέφραν φεύγων, εἰς ἀνθρακίαν πέσης » (Τεφρὸν, σποδιὸν, (Ἡσυχ. Τέφρα, κόνια, τέφρη (Ἰδ).

Ταῦτα νομίζω ἀρκοῦν νὰ πληροφορήσωσι τὸν ἀναγνώστην, ὅτι ἡ γλῶσσα μας φυλάττει τὸ ῥῆμα *iar* τῆς Σανσκριτῆς, καθὼς ὅλα αἱ Ἰνδευρωπαϊκαί. Διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης πληροφορεῖται πόσον ἐλκνθάνοντο οἱ ἀρχαιότεροι ἔτυμολόγοι εἰς τὰς ἐρμηνείας τοιούτων λέξεων, τινὰς τῶν ὁποίων κατέγραψα χάριν τῶν ἀναγνωστῶν.

Ταῦτα ὅλα μὲ πείθουν νὰ εἶπω, ὅτι ἔχομεν καὶ τινὰς ἄλλας λέξεις, τὰς ὁποίας δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν εἰς τὰ παράγωγα τῆς ρίζης ταύτης *iar*.

Ταπεινός. Ὅλοι γνωρίζομεν τὴν σημασίαν τῆς λέξεως ταύτης. Ἴδου ἡ αὐτὴ λέξις εἰς τὰ Σανσκριτικά λεξικά. *Tapanas*—Θερμαίνων, καίων, βασανιζόμενος, ἀσκητεύων, καταναυκτικός. Εἰς ἡμᾶς ἡ λέξις αὕτη ἐφύλαξε τὴν μεταφορικὴν σημασίαν τοῦ ῥήματος *iar*, καίω, βασανίζομαι, ταπεινοῦμαι. Ἴδου τοῦ Ζωναρᾶ, καὶ τοῦ Μ. Ἐτυμολογικοῦ αἱ ἐρμηνεῖαι· Ταπεινός, ὡς ἀπὸ τὸ ὄνος ὄνεινός, οὕτω καὶ ἀπὸ τοῦ ἔδαφος ἔδαφεινός, καὶ ἀποβολῆ τοῦ ε καὶ τροπῆ τοῦ δ εἰς τ καὶ τοῦ φ εἰς π ταπεινός· ἢ παρὰ τὸ δάπεδον δαπειδεινός, ἢ παρὰ τὸ πατώ γίνεται πάτος, οἶονεὶ ὁ πατούμενος· καὶ ἐκείθεν πατεινός, ἢ παρὰ τὸ τάπης τάπητος ταπειτηνός, καὶ κατὰ συγκοπὴν.

Ἄλλοι ἐμοῦ ἀγχινοῦστεροι, ἂς ἐκλέξωσι τὴν ἀ-

ληθῆ τῆς λέξεως ταύτης ἐρμηνείαν. Ἐγὼ ἀπορῶ τῇ ἀληθείᾳ, τί ἐννοοῦν οἱ γράφοντες τὰ τοιαῦτα.

Ἄλλη λέξις, τὴν ὁποίαν πιθανὸν ἀκόλουθοι ἔρευναι νὰ κατατάξωσιν εἰς τὰς συγγενεῖς λέξεις τοῦ ῥήματος *iar*, εἶναι ὁ τάπης τάπητος. Ἡ Περσικὴ ἔχει *iebesteh*—τάπης κροσσωτός. Πιθανὸν τὸ Σανσκριτικὸν ὄνομα *ierai*, θέρμη, ταπεινώσις ἐγέννησε τὸ ἡμέτερον τάπη (τ) ς—τάπητος, (1), ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐγένοντο αἱ προσευχαί, καθὼς μέχρι σήμερον ὀνομάζομεν τοὺς μικροὺς τάπητας (ἐπεύχια) πεύκια, διότι ἐπὶ τούτων προσεύχονται.

Τὰς παρατηρήσεις ταύτας ἢ μᾶλλον εἰκασίας, ἀκόλουθοι ἔρευναι ἐλπίζω πλειότερον νὰ σαφηνίσωσι. Ἐκ τούτων πληροφορεῖται ὁ ἀναγνώστης, πόσον φοιτίζεται ἡ φιλολογία, καὶ συγχρόνως ἡ ἱστορία, διὰ τῆς παραβολῆς λέξεων, συγγενῶν εἰς τὰς γλώσσας τῆς Ἀσίας καὶ Εὐρώπης.

Α. Γ. ΠΑΣΠΑΤΗΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ ΚΟΡΑΗ

Πρὸς τὸν φίλον αὐτοῦ S. Chardon de la Rochette, περὶ τῆς

ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΔΙΑΘΗΚΗΣ,

ἧς μέμνηται Δείναρχος ὁ ρήτωρ ἐν τῷ κατὰ Δημοσθένους λόγῳ αὐτοῦ (2).

Ἐπιθυμεῖς, φίλτατε, ἵνα ἐπὶ μᾶλλον ἀναπτύξω τὴν πρό τιμος καιροῦ δηλωθεῖσάν σοι ιδέαν μου περὶ τῆς τῶν Ἀθηναίων ἱερᾶς βίβλου, ἣν ὁ Δείναρχος, μόνος ἐκ τῶν Ἀττικῶν ρητόρων μνημονεύων αὐτῆς, ἀποκαλεῖ *Διαθήκην*. Ἀνέδραλον δὲ μέχρι τοῦδε νὰ εὐχαριστήσω τὴν ἐπιθυμίαν σου ταύτην διὰ μόνον τὸν

(1) Ἴδου ἡ ἔτυμολογία τοῦ Μ. Ἐτυμ.—Τάπητες, Ἐπιβολαῖα, ἡ στρώματα. Ἐτυμολογεῖ δὲ αὐτὸ Εὐρίπιδον παρὰ τὸ θάλπω, θάλπη, καὶ μεταθέσει τοῦ θ εἰς τ, καὶ ἀποβολῆ τοῦ κ τάπης, ἢ δάπης καὶ τάπης· ἢ παρὰ τὸ θάπτω, θάψης καὶ τάπης, ἢ παρὰ τὸ πατώ, πάτης καὶ τάπης.

(2) Ἡ ἀνωτέρω ἐπιστολὴ εὐρισκομένη ἐν τῇ γαλλικῇ συγγράμματι *Mélanges de M. Chardon de la Rochette*, μεταφράσθη πρό ἔτων ὑπὸ τοῦ ἐν ἐλλογίμοις διαπρέποντος Κ. Ι. Ν. Βαλέττα, ἄλλοτε μὲν διευθυντοῦ ἐκπαιδευτηρίου ἐν Ἐρμουπόλει, νῦν δὲ θεραπεύοντος τὰς ἐλληνικὰς μούσας ἐν Λονδίῳ. Ἀγνοοῦντες ἐὰν μεταφρασθεῖσα ὑπ' ἄλλου ἐδημοσιεύθη ἤδη, ἐνομίσαμεν καλὸν νὰ καταστήσωμεν γνωστότερον τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ πατριάρχου τῆς νεωτέρας ἡμῶν φιλολογίας. Εἰ δὲ καὶ δὲν φέρει ἡμερομηνίαν, φαίνεται ὅμως ὅτι δὲν εἶναι νεωτέρα τοῦ 1812 ἔτους, διότι τὸ βιβλίον τοῦ Κ. Chardon ταύτην ἔχει τὴν χρονολογίαν.

Σ. Π.